

ABC-ПІДХІД В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Побудова ефективної системи управління витратами на підприємстві є одним із ключових завдань, вирішення якого є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання. Аналіз вітчизняної наукової літератури з означеної проблематики (наприклад [2]) свідчить про те, що основна увага вчених здебільшого зосереджується на питаннях змістового наповнення, принципах, цілях, завданнях та функціях, що реалізуються в системі управління витратами, в той час як вивченню сучасних методів, використовуваних на різних стадіях процесу управління витратами приділено недостатньо уваги. У навчальній літературі (наприклад, [1]) досить ґрунтовно розкривається зміст методів стандарт-костингу та директ-костингу, а ABC (Activity Based Costing) підхід («калькулювання на основі діяльності» за [1, с. 207]) як інструмент планування витрат, обґрунтування господарських рішень з удосконалення виробництва, на жаль, залишається недостатньо вивченим. З цих позицій, окреслення базових характеристик ABC-підходу в управлінні витратами, визначення передумов та найдоцільніших сфер його застосування, а також потенційних результатів упровадження є актуальним та важливим завданням.

Коротко зміст ABC методу можна охарактеризувати таким чином: продукція споживає процеси, а процеси споживають ресурси (на відміну від традиційного підходу за яким продукція споживає ресурси). Це визначає інший спосіб вирішення проблеми розподілу накладних видатків між окремими видами продукції: за рівнем споживання продукцією окремих операцій та процесів (управлінського, загальновиробничого та загальногосподарського характеру), а не пропорційно затратам праці робітників, матеріальним витратам, затратам часу роботи обладнання та ін.

ABC підхід доцільно використовувати за наявності значного розміру накладних видатків в умовах багатопродуктового виробництва зі значною кількістю номенклатурних позицій. Як метод калькулювання собівартості продукції він дозволяє отримати обґрунтовані відповіді на питання щодо прибутковості окремих виробів, її динаміки у певному часовому відрізку, а також обґрунтовувати рівень цін на продукти. Використовуючи ABC метод, слід зважати на те, що не всі накладні видатки можуть бути віднесені на собівартість виробів, а лише ті, які пов'язані з безпосередньо витраченими ресурсами. Так, в умовах неповного завантаження обладнання (зменшення обсягів виробництва) постійні витрати, пов'язані з утриманням обладнання (виробничої площі), яке не було використане під час виробництва, повинні розглядатись як «витрати періоду» [3]. Інакше – віднесення цих витрат на окремі вироби спотворить дані щодо їх реальної прибутковості, а це загрожує прийняттям помилкового рішення щодо структури продуктового асортименту.

ABC підхід також може бути використаний як основа побудови системи управління витратами (Activity Based Cost Management). За таких умов його можна розглядати як засіб оцінки споживання ресурсів у компанії та інструмент управління процесами:

- аналізу господарських процесів з метою виявлення та усунення зайвих (тих, що не додають користі з точки зору споживача) операцій;
- планування продуктивних та технологічних інновацій та ін. Тим самим ABC підхід можна розглядати як дієвий інструмент своєчасної реакції на зміни запитів споживачів, динаміку ринкового середовища тощо.

Обмеження у практичній реалізації традиційного ABC підходу навіть у діяльності західних компаній [4] головним чином зумовлені значною трудомісткістю та складністю його впровадження: адже кожен процес необхідно розбити на окремі операції (з різноманітними вимірниками), які слід співвіднести з різними виробами та вартісно оцінити. Усунути ці недоліки вдалось Р. Каплану та С. Андерсону шляхом розроблення ABC методу з часовою орієнтацією (Time-driven ABC), де основним вимірником операцій та процесів виступає одиниця часу, витрачена на виконання операції (детальніше – див. [4]).

Підсумовуючи зазначимо, що доцільність запровадження ABC підходу в практиці господарської діяльності вітчизняних підприємств визначається необхідністю застосування сучасних практик та поширених у світі методик щодо планування, калькулювання витрат, їх аналізу, контролю та оцінки. В умовах глобального ринку та розвитку інтеграційних процесів це дасть змогу адекватно оцінювати конкурентні позиції вітчизняних бізнес-одиниць, вірно та своєчасно реагувати на їх зміну.

Список літератури:

1. Давидович І.Є. Управління витратами : навчальний посібник / І.Є. Давидович. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
2. Крушельницька О.В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах / О.В. Крушельницька // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2010. – № 1(51). – С. 178–181.
3. Cooper R. Measure costs right: make the right decisions / R. Cooper, R.S. Kaplan // Harvard business review. – 1988. – 9-10. – Р. 96–103.
4. Kaplan R.S. Time-driven activity-based costing / R.S. Kaplan, S.R. Anderson [Electronic resource] // Harvard business review. – 2004. – 11. – Accessed mode: <https://hbr.org/archive-toc/BR0411>

Коблянська І.І. АВС-підхід в системі управління витратами підприємства / Коблянська І.І. // Матеріали науково-практичної конференції «Технології XXI століття» (16-18 вересня 2015 р.), м. Глухів, 2015. – с.